

## Høringsinnspill fra Juristforbundet

**Høring:** [Statsbudsjettet 2025 \(kapitler fordelt til utdannings- og forskningskomiteen\)](#)

**Innspillsdato:**

### **20 år siden Dørums krafttak. Og utfordringene har blitt større**

For 20 år siden initierte tidligere justisminister Dørum(V) det nasjonale "Krafttak for juridisk forskning" for å:

- Styrke rettsvitenskapens posisjon: Initiativet fokuserte på å sikre rettsvitenskapen nødvendig forskningsstøtte, særlig for å møte juridiske utfordringer knyttet til globalisering, digitalisering og rettsstatens utvikling.
- Øke forskningens relevans for samfunnet: Forskningsprogrammet hadde som mål å sikre at jussen i større grad bidrar til utviklingen av lover og politikk, basert på grundig akademisk forskning. Dette skulle gi lovgivere og beslutningstakere et solid kunnskapsgrunnlag for å forme samfunnets rettsregler.
- Sikre forskningsressurser: Det ble fremhevet at rettsvitenskapelig forskning har vært underprioritert i forhold til andre vitenskapsområder. "Krafttak for forskning" forsøkte å rette opp denne ubalansen gjennom økte forskningsmidler til jussen.

*For å beskrive dette initiativet enkelt sett i lys av den pågående digitaliseringen og en skuffende profesjonsmelding:*

Å jobbe som jurist uten å forstå digital teknologi er som å prøve å bygge en LEGO-by uten å vite hvordan brikkene passer sammen. Hvis du ikke kjenner de nye digitale brikkene, kan byen bli skjev eller falle sammen. Forskning hjelper oss å finne ut hvordan vi kan bruke disse nye brikkene riktig, slik at vi bygger en trygg og sterk by for alle.

Både statlige og kommunale etater har et økende ansvar for å implementere digitale løsninger. Uten nødvendig juridisk forskning, utdanning og kompetanse for å håndtere KI risikerer vi juridiske feilvurderinger og svekket rettssikkerhet. Norge har muligheten til å bli et foregangsland, men det krever handling nå. Det finnes nok av nok av eksempler på hva manglende juridisk forståelse og manglende forståelse av viktigheten av at jus fungerer og benyttes rett i samfunnet, som eksempelvis NAV-skandalen, og hvilke enorme både menneskelige og økonomiske kostnader dette har til at man kan unnlate å satse stort på juridisk forskning.

### **1. Utredning av samfunnets fremtidige behov for jurister og digital kompetanse**

Teknologiske endringer krever en kontinuerlig vurdering av samfunnets behov for jurister. Det er også nødvendig å vurdere hvilken kompetanse både nåværende og fremtidige jurister bør ha innen KI og digitalisering. Alle kommuner bør ha tilstrekkelig juridisk kompetanse, særlig innen barnevernet og plan- og byggesektoren, for å sikre barns og naturens rettsvern. Myndighetene mangler i dag en slik oversikt. Etter- og videreutdanningsbehovet for jurister i statlig og kommunal sektor må derfor utredes særskilt. Dette understøttes av Riksrevisjonens rapport som omhandler kunstig intelligens i staten, Dokument 3:18 (2023–2024) som skal snart skal behandles i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Regjeringen har videre nylig fremlagt sin nye nasjonale digitaliseringsstrategi. Flere av Riksrevisjonens funn er sammenfallende med de kritiske punktene som Juristforbundet over tid har påpekt. Feks at:

- Det er et stort behov for å avklare juridiske spørsmål i forbindelse med bruk av kunstig intelligens.
- Usikkerhet rundt tolkningen av personvernlover hindrer utvikling og bruk av KI.
- Det er et stort behov for kompetanse innen både IT og jus, spesielt knyttet til KI-prosjekter. Mange virksomheter må leie inn konsulenter på grunn av manglende intern kompetanse.
- De etiske prinsippene for ansvarlig bruk av KI, som personvern, likebehandling og transparens, ivaretas i ulik grad.
- Det mangler kontrollmekanismer som sikrer ansvarlig bruk av KI.

#### **Forslag anmodningsvedtak:**

*Regjeringen bes initiere en utredning av samfunnets nåværende og fremtidige juristbehov, samt kartlegge behovet for etter- og videreutdanningsbehovet for norske jurister i statlig og kommunal sektor. Dette med særlig fokus på digitalisering og utfordringene knyttet til kunstig intelligens. Stortinget gis en foreløpig tilbakemelding på fremdriften i arbeidet ved fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 2025.*

#### **2. Styrking av rettsvitenskapelig forskning, jfr. kap. 285 Norges forskningsråd**

Rettsvitenskapelig forskning må få en mer sentral rolle i å møte de store samfunnsutfordringene vi står overfor, som digitalisering, kunstig intelligens og effektene av naturvernskrisen. Rettssikkerheten for både innbyggere og naturen er avhengig av solid rettsvitenskaplig såvel som tverrfaglig forskning. Juridisk forskning må derfor prioriteres i større grad innenfor kap. 285 – Noregs forskningsråd. Igjen anbefales komiteen om å sette seg godt inn i Riksrevisjonens rapport som omhandler kunstig intelligens i staten, Dokument 3:18 (2023–2024). Regjeringens digitaliseringsstrategi omhandler dessverre ikke rettsvitenskapelig forskning spesifikt, selv om det er avgjørende for å skape et regelverk som støtter både innovasjon og sikrer personvern og rettssikkerhet basert på god innsikt.

Justisdepartementet er det departementet som bruker minst på forskning, jfr. Budsjettforslag 2025 overfor departementene (forskningsradet.no). Samtidig er det gledelig å se at det i kjølvannet av Utsynsmeldingen nylig ble kjent at UiB ble tildelt 11,9 millioner til prosjektet: *Explainability requirements for AI used in legal decision-making*.

Som oppfølging av Utsynsmeldingen og behovet for å finne effektive måter å forebygge naturskader og klimatilpasse oss på, oppfordres også komiteens medlemmer til å engasjere seg i den kommende behandlingen av **Meld. St. 27 (2023-2024) om flom og skred**. Dette er et felt som per i dag har skrikende behov for økt rettsvitenskapelig forskningsinnsats da man er nødt til å endre og koordinere ulike regelsett slik at de i sum faktisk bidrar til forebygging av naturskader og som nå Stortinget har til behandling. Og som ikke skjer nå. Basert på mønster av «*Krafttak for juridisk forskning*» bør det basert på den internasjonale utviklingen og samfunnets behov, utarbeides en stortingsmelding om juridisk forskning, utdanning og kompetansebehov som fremlegges innen to år.

#### **Forslag anmodningsvedtak:**

*Stortinget ber etter mønster av «Krafttak for juridisk forskning», Regjeringen særskilt om å utrede rettsvitenskapens rolle i møte med den digitale og internasjonale utviklingen og samfunnets*

*behov, Dette parallelt med at nødvendig utredning av samfunnets nåværende og fremtidige juristbehov og kartlegging av behovet for etter- og videreutdanningsbehovet for norske jurister i statlig og kommunal sektor gjennomføres.*

### **3. Integrering av teknologiforståelse i jusutdanningen**

For å møte fremtidens krav, er det nødvendig at teknologiske emner blir en integrert del av jusutdanningen. Man bør innhente internasjonal erfaring med hvordan andre og sammenliknbare land har gjort det, som feks. Finland, Tyskland, USA og Storbritannia. Vi viser igjen til Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag om datadrevet industri Innst. 238 S (2022-2023). hvor Stortinget fattet følgende vedtak: Stortinget ber regjeringen sørge for at kunnskap om kunstig intelligens og tingenes internett integreres i flere utdanninger.

#### **Forslag til merknad:**

*Som ledd i oppfølgingen av vedtak 582 bes Regjeringen vurdere å pålegge utdanningsinstitusjonene å inkludere KI-relaterte fag som et obligatorisk element i jusstudiet og samtidig se hen til blant annet Finland og andre sammenliknbare land hva angår juridisk teknologi og KI gjennom forskningsprosjekter, bransjepraksis og enkeltinstitusjoner som har eksperimentert med og implementert KI-verktøy.*

Grunnene til at tidligere justisminister Dørum tok det initiativet som ble tatt i 2004 har ikke blitt færre eller mindre. Juristforbundet også fremmet konkrete forslag til Kommunal- og forvaltningskomiteen, arbeids- og sosialkomiteen og justiskomiteen. Vi oppfordrer dere å koordinere innsatsen med disse komiteene, da deres arbeid er avgjørende for å møte en samlet sivil sektors fremtidige behov.

Med vennlig hilsen **Sverre Bromander**-president Juristforbundet, **Benedicte Gram-Knutsen**-visepresident Juristforbundet og **André Oktay Dahl**-politisk seniorrådgiver Juristforbundet

#### Tilleggsinnspill 29.10 basert på oppfølging av spørsmål fra komiteen:

Utdannings- og forskningskomiteen ved representant Kari-Anne Jønnes(H) stilte et par spørsmål til Juristforbundet som vi som lovet kommer med utdypende svar på. Vårt hovedbudskap til både arbeids- og sosialkomiteen, justiskomiteen, kommunal- og forvaltningskomiteen og til utdannings- og forskningskomiteen har vært følgende: *Myndighetene har ikke selv oversikt over hvor mange jurister det er, hvor mange man trenger fremover, hvor mange man skal utdanne eller hva de skal kunne. Og det forskes ikke slik at pengene som går inn via Skatteetaten og ut gjennom NAV brukes best mulig. Eller renner ut av kommunekassen på grunn av manglende forebygging av naturkatastrofer.*

#### **Forskjeller i KI-opplæringstilbudet- hvor stor skal autonomien ved et konservativt studium være?**

Leder av Juristforbundet-student Anne-Kristine Roland poengterte derfor med bakgrunn i vårt foreslåtte **anmodningsvedtak** det drastiske i at vi i ber myndighetene om å vurdere å pålegge KI-

relaterte fag som et *obligatorisk element* i jusstudiet. Men det er nødvendig sett i lys av at profesjonsmeldingen var taus om jusstudiet. Vi oppfatter dette som å gå imot det Stortinget forutsatte ved behandlingen av *Innst. 472 S (2022-2023) (Utsynsmeldingen)* som ga klare føringer for fremtidig satsing på juss og rettsvitenskap.

Dette handler selvfølgelig om studiestedenes autonomi og et ikke rammeplanstyrt-studium. Spørsmålet vi må stille er imidlertid om vi kan la den digitale utviklingen skje autonomt. Det er foruroligende at det er så store forskjeller i tilbudet. Vi må sikre at fremtidens jurister får den nødvendige teknologiforståelsen og ruste dem til å håndtere komplekse digitale problemstillinger. Det fortjener de innbyggerne som har valgt dere til å vedta lover som fungerer.

**Universitetet i Bergen** er i gang med et pilotprosjekt som skal gjøre opplæring i KI til en sentral brikke i jusutdanningen fra studieåret 2025/26. **Universitetet i Oslo** har ikke noe spesifikt tilbud som gir studentene opplæring i bruk av KI per i dag med mindre man tar profilen 'jus og teknologi'. Ved de andre studiestedene varierer det sterkt i hvor stor grad KI er integrert i utdanningen.

På **BI** får studentene blant annet prøve seg på prompting i erstatningsrett. De har gjesteforelesere som snakker om KI og jus, de samarbeider med advokatfirmaer som har god kompetanse på området og de har obligatoriske kurs i legal tech. De arrangerer også legal hackathon AI Law i november som studenter kan melde seg på.

**Universitetet i Stavanger** har integrert et foredrag om bruk av KI i jussen i emnet juridisk metode på bachelornivå. For masterstudentene planlegges en innføring i bruk av KI som en del av forberedelsene for skriving av masteroppgave neste semester. **Norges arktiske universitet** har foreløpig ikke integrert opplæring i bruk av KI i utdanningen, men studentene på master i rettsvitenskap kan bruke KI både i forbindelse med sine studier og i arbeidet med hjemmeeksamen. De har imidlertid holdt seminar for alle jusstudentene om blant annet KI som læringsverktøy for å avhjelpe studentenes umiddelbare behov for informasjon og retningslinjer, mens de jobber med hvordan KI kan integreres gjennom studiet.

### **Oppsigelsen av klarspråkvitalen til skade for brukerne av NAVs tjenester**

En ting er klarspråk i seg selv. Dette ble diskutert gjennom en interpellasjon fra representanten Jønnes partikollega i Stortinget i fjor 7. november under sak 5 Interpellasjon nr. 3 (2023-2024)) fra representanten Jan Tore Sanner. Men oppsigelsen var også forskningspolitisk problematisk og skaper en krevende presedens for offentlig finansiert forskningssamarbeid. Oppsigelsen skapte generell usikkerhet om denne formen for forskningsfinansiering og vil gjøre det vanskelig for departementene i fremtiden å initiere rettede forskningssatsinger.

De eneste taperne på dette er i realiteten brukerne av NAVs tjenester. Og dere politikere som vedtar lover og regelverk som dere forutsetter skal fungere. Forskning på juridisk klarspråk er avgjørende for at andre satsinger som er fremhevet i stortingsmeldinger og andre offentlige dokumenter, som satsingen på vedlikehold og utvikling av et godt norsk fagspråk og utviklingen av språkteknologi for offentlig sektor digitalisering av offentlig sektor. Flere saker de siste årene har vist at det er stort behov for å forske på regelverkskvalitet og regelspråk og å utvikle gode metoder for å arbeide med klart juridisk språk i offentlig sektor. Dårlig regelverkskvalitet og regel- og forvaltningsspråk bidro som kjent og i vesentlig grad til NAV/EØS-skandalen.

## **Rettsvitenskaplig forskning. Forebygging av naturkatastrofer og milliarder tapt for kommunene**

Det samme gjelder jussen som virkemiddel for å forebygge flom og skred som koster kommunene milliarder. I dag finnes det noe spredt forskning innen temaet klimatilpasning i bredt (planlegging, forsikring, ansvarsspørsmål osv.), men aktiviteten er svært liten i forhold til at vi snakker om en avgjørende premiss for samfunnsutviklingen framover. Kapittel 14 i *stortingsmeldingen om flom og skred («Tryggere framtid – forberedt på flom og skred»)* er illustrerende. I kapitlet kommer behovet for forskning, kontinuerlig kunnskapsutvikling, tverrfaglig forskning osv. tydelig fram.

Hvilken rolle jussen og jurister har som en del av arbeidet med å sikre samfunnet mot effekten av villere og våte vær er *ikke* nevnt. Dette er også i strid med forutsetningene i Innst. 472 S (2022-2023) (Utsynsmeldingen).

Til sammenligning har det kommet særlig bevilgninger til klimatilpasningssenteret *Norsk senter for bærekraftig klimatilpasning*. Dette dekker flere forskningsmiljøer og disipliner, men ikke direkte juridisk forskning. Noe lignende eller andre særskilte bevilgninger til juridisk forskning på området gjennom Forskningsrådet bør komme på plass. Mer ressurser til juridisk forskning også på klimatilpasningsområdet kan gi flere jurister med særlig kompetanse på feltet. Dette er en forutsetning for å gi morgendagens jurister riktig kompetanse. Bidrar man til mer robuste fagmiljøer, kan man også ha kompetanse og kapasitet til å tilby videreutdanning og lignende til andre faggrupper om disse aktuelle rettsspørsmålene.

Vi oppfordrer derfor komiteens medlemmer og representanten Jønnes om å ha tett dialog med energi- og miljø, samt innhente oppdatert forskningskunnskap fra **professor emeritus Hans Jacob Bull og førsteamanuensis Katrine Broch Hauge ved UiO**. Dette gitt at Stortinget uttrykkelig gjennom anmodningsvedtak har bedt om konkrete tiltak for å styrke skadeforebyggingen, men at Regjeringen så langt ikke har levert på regelverkssiden. Det forutsetter at både justiskomiteen, kommunal- og forvaltningskomiteen, utdannings- og forskningskomiteen og energi- og miljøkomiteen sammen engasjerer seg å sikre at det forskes på og gjennomføres konkrete regelverksendringer som faktisk fungerer skadeforebyggende.

Med vennlig hilsen

**Sverre Bromander**- president Juristforbundet

**Anne Kristine Roland**- leder seksjon student-Juristforbundet

**André Oktay Dahl**-politisk seniorrådgiver Juristforbundet